

سوال

من دچار نارسایی کلیوی هستم و سه بار در هفته دیالیز می‌شوم. آیا نماز هنگام دیالیز بدون وضو درست است؟ و اگر جایز نیست، وقت ظهر و عصر در حالی که ما به دستگاه دیالیز وصل هستیم فرا می‌رسد و برخی اوقات به دلیل خستگی دیالیز کمی استراحت می‌کنیم تا آنکه وقت نماز مغرب فرا می‌رسد و همه را با هم جمع می‌کنیم؛ آیا این کار درست است؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

«واجب بر بیمار آن است که نماز را در وقت آن پیش از اجرای دیالیز یا بعد از آن در صورت توان ادا کند، زیرا تاخیر نماز از وقت آن یا ادای آن پیش از دخول وقت جایز نیست، اما اگر دیالیز بقیه وقت نماز را در بر بگیرد به طوری که اگر نماز را به بعد از دیالیز موکول کند وقت نماز خارج می‌شود، آن را در صورت توان در اول وقتش ادا می‌کند و همراه با آن نماز بعدی را در صورتی که نمی‌تواند نماز دوم را در وقتش بخواند نیز ادا می‌کند البته اگر نماز بعدی قابل جمع با آن نماز باشد. بنابراین نماز ظهر را با عصر به صورت جمع تقدیم در وقت ظهر ادا می‌کند و همینطور نماز مغرب را با عشا [در وقت مغرب] به صورت جمع تقدیم ادا می‌کند.

اما اگر دیالیز پیش از وارد شدن وقت نماز باشد یا در آغاز وقت باشد اما نمی‌تواند آن را ادا کند، آن را به بعد از دیالیز موکول می‌کند و آن را به همراه نماز بعدی در صورتی که قابل جمع با آن باشد ادا می‌کند، مثلاً نماز ظهر را با عصر [در وقت عصر] به صورت جمع تاخیر ادا می‌کند و مغرب را با عشاء [در وقت عشاء] به صورت جمع تاخیر می‌خواند؛ زیرا او در حکم بیمار است و اگر بنا بر ضرورت باید دیالیز را پیش از آنکه بتواند نماز را در وقتش ادا کند انجام دهد، و آن نماز قابل جمع با نماز بعدی نباشد، مانند کسی که دیالیز را پس از دخول وقت عصر یا قبل از دخول وقت فجر انجام می‌دهد، برای او جایز است که نمازش را به تاخیر بیندازد و قضایش را پس از دیالیز انجام دهد حتی اگر وقت نماز خارج شده باشد و این برای ضرورت است، زیرا الله تعالی می‌فرماید:

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ [سوره تغابن: ۱۶]

(پس تا جایی که در توانتان است، تقوای الله را پیشه سازید)،

و این سخن حق تعالی که:

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا [سوره بقره: ۲۸۶]

(الله هیچکس را جز به اندازه توانش تکلیف نمی دهد).

و برای آنکه پیامبر - صلی الله علیه وسلم - وقتی در روز احزاب به سبب نبرد با مشرکان از نماز عصر باز ماند آن را تا بعد از مغرب به تاخیر انداخت سپس [بعد از ادای نماز عصر در وقت مغرب] نماز مغرب را پس از آن ادا کردند.

و بالله التوفیق، و صلی الله علی نبینا محمد و آله و صحبه و سلم».

کمیسیون دائم پژوهش‌های علمی و فتوا

شیخ عبدالعزیز بن عبدالله بن باز، شیخ عبدالله بن غدیان، شیخ صالح الفوزان، شیخ بکر ابوزید.

«فتاوی اللجنة الدائمة، المجموعة الثانية» (۹/ ۱۰۷-۱۰۹).